

บทบาทของ สอศ. ภายใต้ร่มเงาของกระทรวงใหม่ จะยังเป็นพลังที่สำคัญในการ “สร้างชาติ” ได้อีกต่อไปหรือไม่

โดย รศ.ดร.ยุพาท แฉล้มวงษ์

กรรมการสภาสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานครและที่ติอาร์ไอ

จากการที่ประเทศไทยมีแผนพัฒนาประเทศ 20 ปี ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-64) ซึ่งมีทิศทางพัฒนาประเทศไปในทางสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Country) ในระยะเวลาไม่ถึง 20 ปี ซึ่งอาจจะสายเกินไปหรือไม่ เป็นประเด็นที่น่าคิดเนื่องจากปัญหาใหญ่ของประเทศไทยคือ จะกลายเป็นประเทศที่ “เกิดน้อยแก่ (เร็ว) มาก” จากงานวิจัยของทีมสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่สมบูรณ์ (Completed Aged Society) ในปี พ.ศ. 2565 แต่เนื่องจากผู้สูงอายุเหล่านั้นส่วนใหญ่เผชิญกับชะตากรรม “จนตอนแก่” คือ ไม่มีเงินออมเพียงพอที่จะใช้สอยดำรงชีพ ในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิต ซึ่งอายุเฉลี่ยของคนไทยยืนยาวขึ้น ผู้ชายมีอายุขัยถึง 73 ปี ผู้หญิง 80 ปี (ข้อมูล พ.ศ.2562) จำเป็นต้องอาศัยการดูแลจากคนที่อยู่ในวัยแรงงาน (15-60 ปี) ซึ่งกำลังขยายตัวลดลงเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากมีเด็กเกิดใหม่น้อยลงเพียงปีละไม่ถึง 7 แสนคน เมื่อเปรียบเทียบกับ 40 ปีที่แล้วมีมากกว่า 1.3 ล้านคน

ในสถานการณ์เช่นนี้ รัฐบาลจำเป็นต้องมีฐานะทางการคลังที่ดี เพื่อสามารถจัดรัฐสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุผู้ยากจนและด้อยโอกาสเหล่านี้ ซึ่งเคยเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญช่วยพัฒนาประเทศมาในอดีตให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดในที่สุด แน่หนอนเป้าหมายที่สำคัญของประเทศคือ ทำอย่างไรจึงจะยกระดับภาคเศรษฐกิจของภาคครัวเรือนให้สูงขึ้นถึงประมาณ 15,000 เหรียญสหรัฐอเมริกาต่อคนต่อปี จากปัจจุบันอยู่ที่ระดับประมาณ 7,000 เหรียญสหรัฐฯ ต่อคนต่อปี เพื่อให้เกิดคนชั้นกลางจำนวนมากที่สุดที่จะสามารถเสียภาษีให้กับรัฐบาล เพื่อนำไปใช้จ่ายเป็นค่ารักษาพยาบาลและจ่ายสวัสดิการผู้สูงวัยถ้วนหน้าให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นโจทย์ที่ยากและยิ่งใหญ่มาก

เท่าที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปจนถึงจุดที่เสื่อมโทรมเป็นอย่างมากยากที่จะฟื้นฟูให้กลับมาเป็นพลังในการพัฒนาประเทศได้โดยง่าย ทางเลือกของประเทศ

ท่ามกลางทรัพยากรเกือบทุกประเภทที่เสื่อมโทรมเช่นนี้ก็คือ การนำประเทศให้กลับมาสู่เส้นทางของการขยายตัวในอัตราที่เพิ่มขึ้นอีกครั้ง (Increasing Return) หรือทางการบริหารคือ ความพยายามในการพลิกกลับการถดถอยของเศรษฐกิจ (Revised S-curve) ให้ได้ ซึ่งเป็นแผนพัฒนาประเทศข้างต้นเป็นเสาหลักของประเทศไทยที่ปักธงเอาไว้ดังได้กล่าวมาแล้ว

จากการดำเนินนโยบายของประเทศจะเป็นไปเช่นในอดีต จากการศึกษาของทีดีอาร์ไอ พบว่าในอีก 19-20 ปีข้างหน้า ถ้าประเทศยังขยายตัวเฉลี่ยเหมือนช่วงทศวรรษที่ผ่านมารายได้ต่อหัวต่อคนของคนไทยจะอยู่ที่ ประมาณ 12,000 เหรียญสหรัฐอเมริกาต่อคนต่อปีเท่านั้น แต่ถ้าการพัฒนาไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจขยายตัวได้ถึงร้อยละ 5 ต่อปี จะไม่สามารถเข้าสู่สภาวะการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ทางออกของประเทศไทยซึ่งรับทราบกันมามากกว่าทศวรรษก็คือจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นการหลักในการพัฒนาประเทศให้ได้

ทรัพยากรมนุษย์ในรูปของ “กำลังแรงงาน” มีการเติบโตที่ถดถอยลงและเริ่มจะขยายตัวลดลงในปัจจุบัน จากการที่กำลังแรงงานของไทยไม่เพียงพอและสภาพการผลิตยังล้าหลังยังใช้แรงงานแบบเข้มข้น (labor intensive) ทำให้ต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าวมากกว่า 3 ล้านคนที่มีทักษะไม่สูงมากนักมาชดเชยแรงงานไทยที่มีไม่เพียงพอ ในสภาพเช่นนี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องใช้กำลังแรงงานที่น้อยลงนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ก็ยังเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องแก้ไข กล่าวคือ กำลังแรงงานเป็นอุปสงค์ต่อเนื่อง (Derived Demand) ของสาขาการผลิตและบริการของประเทศหรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ กำลังแรงงานเป็นส่วนประกอบของปัจจัยการผลิตอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ที่ดิน ทุน การบริหารจัดการ เป็นต้น ทุกมิติของปัจจัยเหล่านี้มีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งประเทศไทยได้พัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ปัจจัยเหล่านี้มาเกือบ 60 ปี (นับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศฉบับที่ 1) จนถึงจุดที่ภาคการผลิตคือ สาขาการเกษตร สาขาอุตสาหกรรม และสาขาบริการมีผลิตภาพโดยรวม (Total Factor Productivity) ขยายตัวในอัตราร้อยละ 2-4 ต่อปีเท่านั้น โดยสาขาการผลิตการเกษตรมีผลิตภาพผันผวนและตกต่ำ (เฉลี่ยร้อยละ 1-2 ต่อปี) สาขาอุตสาหกรรมการผลิต มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพสูงที่สุด (เฉลี่ยร้อยละ 3-6 ต่อปี) แต่ผลิตภาพก็ไม่สามารถขยายตัวได้สูงเท่านี้เนื่องจากยังใช้เทคโนโลยีไม่สูงมากนักและเป็นอุตสาหกรรม SMEs มากกว่าร้อยละ 97 สุดท้ายเป็นภาคบริการ ซึ่งเป็นสาขาเศรษฐกิจที่ผลิตภาพค่อนข้างสม่ำเสมอ แต่มีอัตรา (เฉลี่ยร้อยละ 2-3 ต่อปี) ไม่สูงมาก トラบดีก็ตามที่ประเทศไทยยังผลิตแบบเดิม ๆ อยู่อย่างนี้ก็จะไม่สามารถที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาตามคำจำกัดความของธนาคารโลกได้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนแรงงานจำแนกตามสาขาการผลิตระหว่างปี พ.ศ. 2530 และ 2562

พ.ศ.	จำนวนแรงงานตามสาขาการผลิตและบริการ				รวม
	สาขาการเกษตร	สาขาอุตสาหกรรม	สาขาบริการ	ไม่กำหนด	
2530	16,850,936	3,029,984	6,654,290	23,062	25,556,272
(ร้อยละ)	(63.5)	(11.4)	(25.1)	(0.1)	(100.0)
2562	12,567,760	8,136,397	16,696,878	85,292	37,486,327
(ร้อยละ)	(33.5)	(21.7)	(44.5)	(0.2)	(100.0)

ปัญหาที่สำคัญของไทยก็คือเมื่อ 30 ปีที่แล้วมีแรงงานอยู่ในสาขาการเกษตรที่ค่อนข้างใหญ่แต่มีผลิตภาพการผลิตค่อนข้างต่ำ ขณะเดียวกันก็มีแรงงานอยู่ในภาคอุตสาหกรรมและบริการซึ่งมีผลิตภาพแรงงานที่สูงกว่าจำนวนน้อย ในขณะที่ทางผู้รับผิดชอบในการพัฒนาประเทศได้ใช้ความพยายามปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่สาขาการผลิตที่มีผลิตภาพที่สูงกว่าโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ จนถึงปัจจุบัน ตัวเลขที่ปรากฏในตารางที่ 1 ซึ่งปัจจุบันแรงงานที่ทำงานในภาคการเกษตรลดลงไปมากจากร้อยละ 63.5 ในปี 2530 หรือเพียงร้อยละ 33.5 ในปี 2562 แต่ยังมีสัดส่วนของเกษตรกรอยู่ค่อนข้างสูงแต่สร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมให้ประเทศ (GDP) ในปี 2560 ได้เพียงร้อยละ 11 ของ GDP เท่านั้น สะท้อนภาพของโอกาสในการปรับโครงสร้างภาคเกษตรทำได้ยาก จากการที่ทรัพยากรของสาขาการผลิตทางการเกษตรเสื่อมโทรมและเป็นการผลิตแบบดั้งเดิมและใช้เทคโนโลยีต่ำ อีกทั้งภูมิหลังการศึกษาของคนในภาคเกษตรค่อนข้างต่ำ การพัฒนาสาขาการเกษตรถึงจะมีข้อจำกัด ในภาพรวมถ้าแยกออกมาเป็นสาขาย่อย เช่น การเพาะปลูก ปศุสัตว์/สัตว์ปีก และประมง จะเห็นว่าการปลูกข้าว พืชไร่ พืชสวน ยังพอมีช่องทางในการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่เข้าไปปรับปรุงบำรุงพันธุ์ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเพาะปลูกและดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวได้ แต่ต้องมีการรวมตัวกันเพื่อให้เป็นการบริหารจัดการ “แปลงใหญ่” เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างเต็มที่จนเกิดการประหยัดเชิงขนาด (Economy of Scale) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ใช้ความรู้ความสามารถค่อนข้างสูง ซึ่งกำลังคนเดิมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและมีภูมิหลังการศึกษาน้อยอาจไม่เหมาะสมเท่าใดนัก การนำพาภาคการผลิตดั้งเดิมและใช้เทคโนโลยีต่ำไปสู่การผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงคงทำได้บางส่วนเท่านั้น (ดูตารางที่ 2 ประกอบ)

ตารางที่ 2 จำนวนการจ้างงาน จำแนกตามสาขาการผลิตและระดับการศึกษา พ.ศ. 2562

(ล้านคน)

สาขาการผลิต	ประณมศึกษาหรือต่ำกว่า	ม.ต้น	ม.ปลาย	ปวช.	ปวส.	ป.ตรีหรือสูงกว่า	รวม
เกษตร	8.72 (69.42)	1.96 (15.62)	1.21 (9.63)	0.18 (1.41)	0.23 (1.84)	0.26 (2.08)	12.57 (100.0)
อุตสาหกรรม	3.19 (39.22)	1.73 (21.24)	1.24 (15.22)	0.39 (4.83)	0.59 (7.26)	0.99 (12.23)	8.14 (100.0)
บริการ	4.65 (27.85)	2.77 (16.59)	2.56 (15.35)	0.81 (4.85)	1.19 (7.14)	4.71 (28.23)	16.70 (100.0)
รวม	16.55 (44.2)	6.46 (17.3)	5.01 (13.4)	1.38 (3.7)	2.01 (5.4)	5.96 (16.1)	37.41 (100.0)

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาคอุตสาหกรรมการผลิต (Manufacturing Industries) เป็นความหวังของประเทศในการนำพาสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วแต่ต้องประสบปัญหาความสามารถในการแข่งขันสู้กับคู่แข่งของประเทศอุตสาหกรรมใหญ่ เช่น จีน เกาหลี ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น และอุตสาหกรรมใหม่ (Emerging Countries) เช่น เวียดนาม อินโดนีเซีย หรือแม้แต่กัมพูชา เป็นต้น ไม่ได้เนื่องจากประเทศเหล่านี้ได้รับสิทธิประโยชน์ของการค้าจากประเทศผู้นำเข้า ต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า ค่าแรงถูกกว่า มีการย้ายฐานอุตสาหกรรมที่ทันสมัย (รุ่นใหม่) ไปลงทุนในประเทศเหล่านี้จำนวนมากกว่า ถ้าประเทศไทยจะยังคงคิดถึงเป้าหมายที่จะแข่งขันกับประเทศคู่แข่งใหม่ ๆ เหล่านี้ รวมทั้งจีนคงไม่มีทางเลือกมากนักที่จะปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และอุตสาหกรรมขนาดกลางที่มีศักยภาพให้เข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้การวิจัยและพัฒนาและใช้กำลังแรงงานที่มีขีดความสามารถสูงแตกต่างจากกำลังแรงงานเดิมของไทยเป็นอย่างมาก

จากข้อมูลในตารางที่ 2 ข้างต้น จะเห็นว่าภาคอุตสาหกรรมนั้นจ้างแรงงานระดับกลางคือ ระดับมัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษาเป็นสัดส่วนที่สูง โดยเฉพาะในสาขาช่างและวิศวกรในระดับปริญญาตรี (ซึ่งยังใช้แรงงานระดับสูง) ยังไม่มากและยังใช้เทคโนโลยีไม่สูง แต่ถ้าจำเป็นต้องปรับตัวไปสู่อุตสาหกรรม 4.0 ความต้องการบุคลากรในสาขาที่มีพื้นฐานด้านวิชาชีพจะต้องเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในอนาคตอันใกล้ และที่สำคัญที่สุดที่เกิด Disruptive จากเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ชิ้นส่วนและอะไหล่ คือ การปรับเปลี่ยนจากยานยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วย Fuel Combustion Engine เป็นการขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า (Electric Vehicles) ซึ่งจะปรับเปลี่ยนโฉมอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และอุตสาหกรรมต่อเนื่องไปอย่างรวดเร็วในเวลา 4-5 ปี ข้างหน้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนั้นอุตสาหกรรมผลิตอื่น ๆ ก็ไม่มีทางเลือกมากนักในยุคดิจิทัลที่จะต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการปรับตัวสู่อุตสาหกรรม 4.0 ทำให้เกรงกันว่าจะมีแรงงานความรู้น้อยทักษะต่ำอาจจะตกงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวไปสู่แรงงานทักษะสูงได้ การที่ตลาดแรงงานปรับเปลี่ยนไปทำให้ความต้องการแรงงานมีทิศทางไปในการใช้แรงงานสายอาชีพด้านที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีมากขึ้นเช่นนี้เป็นโจทย์ใหม่ที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ควรจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในการเตรียมความพร้อมผลิตบุคลากรที่แตกต่างไปจากเดิม

ภาคบริการเป็นสาขาที่มีการใช้แรงงานมากที่สุด โดยมีการจ้างงานสูงถึงร้อยละ 44.5 ของผู้มีงานทำในปี 2562 สาขาย่อยที่มีการจ้างงานมากที่สุดคือ สาขาค้าส่งค้าปลีก และการซ่อมบำรุง ตามด้วยสาขาโรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหารและภาคบริการทั่วไป สาขาเหล่านี้ใช้ผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และอนุปริญญา และผู้จบปริญญาตรีมากที่สุด สาขาย่อยในกลุ่มนี้มีหลายสาขามากที่ถูกกระทบจากการนำพาประเทศไปสู่ยุค 4.0 ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีด้านดิจิทัลเข้ามาใช้เป็นจำนวนมากและรวดเร็วกว่าสาขาการผลิตทางการเกษตรและสาขาอุตสาหกรรม

การถูกป่วน (Disruptive) ด้วยเทคโนโลยี เช่น สาขาย่อยด้านการเงิน การธนาคาร ด้วยเทคโนโลยีด้าน E-banking หรือ Prompt-pay สาขาค้าส่งค้าปลีกผ่าน E-commerce และ E-marketing ผ่าน Social media ประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสาขาขนส่ง (Logistics & Supply Chain) ซึ่งจากการขยายตัวของสาขาขนส่งและ Delivery on-line ทั้งหลาย มีการจ้างงานในการส่งสินค้าเป็นจำนวนมาก หรือสาขาด้านโรงแรมที่พัก

ขนาดใหญ่ถูกขยายไปจับจองผ่านที่พักรายย่อย Airbnb มากขึ้นๆ ผ่าน Social Media เป็นต้น ความต้องการบุคลากรในสาขาบริการเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีสามารถเข้ามาป่วนการประกอบการในลักษณะแรงงานของไทยไม่มีการปรับตัวเตรียมความพร้อมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกดังกล่าว

สำหรับแวดวงทางการศึกษาหรือระบบการศึกษาของไทยกำลังเผชิญกับปัญหาความท้าทายที่ไม่เคยมีมาก่อน จากจำนวนเด็กที่เกิดน้อยลง แต่ระบบการศึกษาไทยติดกับดักหรือ “ติดหล่ม” คุณภาพการศึกษาตกต่ำต่อเนื่องมาเป็นเวลานานนับสิบปี การพัฒนาประเทศมาจนกลายเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูง ทำให้คนหรือครอบครัวบางกลุ่มได้รับประโยชน์จากคุณภาพการศึกษาที่เกิดความเหลื่อมล้ำ (Disparities) เป็นอย่างมากระหว่างเมือง ซึ่งเป็นที่อยู่ของคนชั้นสูงและชั้นกลางในเมืองใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครปริมณฑล เขตเมืองของแต่ละจังหวัด และพื้นที่ชนบทของจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Seaboard) รวมกับกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลมี GDP รวมกันมากกว่าร้อยละ 75 ของ GDP ทั้งประเทศ ซึ่งเป็นที่อยู่ของจังหวัดทั้งหลายอีกเกือบ 70 จังหวัดทั้งความเหลื่อมล้ำของรายได้และความมั่งคั่ง (Income and Wealth Disparity) และความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษา (Education Disparity) นี้ ทำให้คุณภาพการศึกษาในต่างจังหวัดแตกต่างจากกลุ่มจังหวัดดังกล่าว โดยเฉพาะที่อยู่ในเขตอำเภอและพื้นที่ชนบททั่วไปต้องเผชิญกับปัญหาคุณภาพการศึกษาตกต่ำอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน

การตกต่ำของคุณภาพการศึกษา มีสาเหตุมากมาย แต่ที่สำคัญเกิดจากเด็กที่เติบโตขึ้นมาด้วย IQ และ EQ ที่บกพร่อง บางส่วนมาจากความยากจนและขาดแคลน ขาดการดูแลที่ดีจากทางบ้าน (เหมือนกับคนชั้นกลางรายได้ดี) เมื่อส่วนหนึ่งคือ บ้านและครอบครัวขาดความสมบูรณ์ อีกส่วนหนึ่งก็ไม่สามารถชดเชยได้คือโรงเรียนไม่สามารถให้อาหารที่สมบูรณ์กับสติปัญญาของเด็กได้ คนที่รับผิดชอบคือ ผู้บริหารการศึกษา ขาดความรับผิดชอบ (Un-accountable) ต่อคุณภาพการศึกษา ครู (บางคน) ขาดความรับผิดชอบ ผู้กำหนดการเรียนการสอนไม่รับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก เมื่อ (บ้าน+โรงเรียน) ไม่สามารถสร้างเสริม EQ และ IQ ให้เด็กได้ก็อย่าไปโทษวัด (พระ) ซึ่งปัจจุบันคงช่วยเหลือเด็กไม่ได้มากเหมือนสมัยก่อน เพราะฉะนั้นบ้าน (ครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้าง/หรือต้องทำงานต่างจังหวัด เพื่อจุนเจือครอบครัว หรือผู้สูงอายุอยู่บ้านกับเด็ก แต่ยังต้องหาเช้ากินค่ำ) และครู (ซึ่งยุ่ง มีภาระมาก จนไม่สามารถดูแลเด็กได้เต็มที่ โดยเฉพาะการเรียนการสอน) จึงสร้างเด็กที่เป็นคนดีและคนมีสติปัญญาดี มีภูมิคุ้มกันที่ออกไปสู่สังคมในภาพกว้างไม่ได้ดีเท่าที่ควร

หันมาดูการเรียนการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาก็ไม่แตกต่างกับการเรียนสาขาสามัญทั่วไป เนื่องจากเด็กจำนวนมากเติบโตมาจากการเรียนสายสามัญตั้งแต่อนุบาล ประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น (9-12 ปี) ที่ขาดความสมบูรณ์และเท่าเทียมกันแก่ผู้ปกครองรวมทั้ง ครูของนักเรียนบางกลุ่มในระดับ ม.ต้นยังมีค่านิยมผิดๆ ในการให้คำแนะนำในการเลือกเรียน ทำให้ไม่ได้รับโอกาสในการเลือกเรียนสายอาชีพ แต่กลับให้เรียนสายสามัญมัธยมปลาย (สัดส่วนเป้าหมายที่ให้นักเรียน ม.3 เลือกเรียนสายอาชีพร้อยละ 40 ไม่เคยเป็นจริง) เพื่อเข้าสู่มหาวิทยาลัยเป็นเป้าหมายสุดท้าย การที่นักเรียน ม.3 เรียนสายวิทยาศาสตร์น้อยกว่านักเรียนที่เลือกเรียนสายศิลปะเป็นจำนวนมาก ท้ายที่สุดต้องใช้เวลาอีกอย่างน้อย 4 ปี เพื่อจบปริญญาจริงอยู่ถ้าทุกคนมีผู้ปกครองเป็นคนมีฐานะและเป็นชนชั้นกลางก็พอจะมีทุนให้ลูกเรียนจนจบ 4 ปี แต่มีไม่น้อยมีเงินไม่เพียงพอต้องกู้ยืมกองทุนเพื่อเรียนจนจบแล้วต้องส่งคืนเงินหลวงเมื่อเริ่มทำงาน แต่ช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

มีคนโชคดีบางส่วนที่มีงานทำเนื่องจากสาขาภาคบริการขยายตัวเป็นอย่างมาก แต่กระนั้นยังมีผู้ที่จบปริญญาตรีส่วนมากเรียนสายสังคมและมนุษยศาสตร์ตงงานหมุนเวียนตั้งแต่ 1.25-1.6 แสนคนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งยังไม่นับผู้จบ ปวส. หรืออนุปริญญาที่ว่างงานอีก 4-5 หมื่นในแต่ละปีผู้จบการศึกษาเหล่านี้ส่วนมากเป็นผู้เรียนสายสังคม นับเป็นความสูญเสียเปล่าของประเทศชาติที่ต้องอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาจนจบการศึกษาถึงระดับนี้แต่หางานหรือไม่มีงานให้ทำคิดเป็นการสูญเสียทางเศรษฐศาสตร์ปีละหลายหมื่นล้านบาท

จุดเด่นของเด็กสายสามัญที่เข้ามหาวิทยาลัย ส่วนมากเป็นเด็กนักเรียนที่คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผู้เลือกสายอาชีพ ถึงแม้สายอาชีพจะรับทุกคนที่เข้ามาสมัครเรียน สายนี้มี 10 สาขาหลักๆ ให้เลือกเรียน ปัญหาหลักอย่างหนึ่งของการอาชีวศึกษาคือ ได้วัดดูดิบ (นักเรียน) ที่เข้าเรียนที่มีภูมิหลังของความรู้ (Head=สมอง) ที่จบ ม.3 มาไม่ค่อยดีเป็นส่วนใหญ่ บางคนเป็นนักเรียนที่ผ่านการศึกษานอกโรงเรียน (กศ.น.) มาร่วมเลือกเรียนอยู่ด้วย ทำให้ไม่สามารถเน้นภาคทฤษฎีได้มากนัก นอกจากเน้นด้านทักษะ (Hand=มือ) ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ต้องจากองค์ประกอบของเด็กนักเรียนอาชีวะ ประกอบด้วย 3 H (Hand Heart and Head) ข้อดีของการเรียนสายอาชีพคือ ไม่ต้องเรียนถึง 7 ปี (จบป.ตรี) หลังจบ ม.3 จึงจะทำงานได้ แต่อาชีวะถ้าจบ ปวช. สามารถทำงานได้แล้ว ทำให้มีศักยภาพที่ลดภาระของครอบครัว และ/หรือภาระที่ต้องกู้เงินมาเรียนยาวนาน ยิ่งในปัจจุบันนี้ความพยายามของรัฐจำเป็นต้องเร่งนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้กับภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการมากขึ้น เพื่อยกระดับเศรษฐกิจสู่ประเทศไทย 4.0 ความต้องการบุคลากรสายอาชีพยิ่งเพิ่มขึ้นอีกเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าเดิมมาก (เพิ่มเป็น Exponential) เนื่องจากการเรียนสายสามัญจนจบ ม.6 และไม่ต้องการเรียนต่อก็ไม่สามารถเข้าทำงานสายช่างเทคนิคได้เหมือนแต่ก่อนเนื่องจากลักษณะงานมีความซับซ้อนเป็นงานด้านเทคนิคต้องการผู้จบการศึกษาสายช่างเทคนิคมากกว่าผู้จบสายสามัญ

ปัจจุบันผู้เรียนสายอาชีวศึกษาในปี 2562 มีประมาณ 1.013 ล้านคน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อย เป็นผู้เรียนในสถานศึกษาของรัฐประมาณ 0.692 ล้านคน (ร้อยละ 60) และที่เหลือเรียนในวิทยาลัยหรือสถานศึกษาเอกชนประมาณ 0.32 ล้านคน (ร้อยละ 40) จุดอ่อนของการอาชีวศึกษาเอกชนมักเปิดสอนในสาขาที่ไม่ซับซ้อนมาก เช่น บัญชี พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ การตลาด ศิลปกรรม อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นต้น เนื่องจากต้นทุนต่อหน่วยของสาขาเหล่านี้ไม่สูงมาก ส่วนวิทยาลัยเทคนิคหรือสถานศึกษาสายอาชีพของรัฐจะเรียนทางด้านช่างอุตสาหกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ จำนวนใกล้เคียงกับสถานศึกษาเอกชน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนนักศึกษา จำแนกตามสาขาที่เรียนและสถานศึกษาภาครัฐ-เอกชน ปี 2561

ประเภทวิชา	รัฐ	เอกชน	รวม	ร้อยละ
1. อุตสาหกรรม	389,111	107,420	496,561	49.04
2. พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	197,025	187,320	384,345	37.96
3. ศิลปกรรม	13,998	4,991	18,986	1.87
4. คหกรรม	23,851	806	24,657	2.44
5. เกษตรกรรม	26,602	44	26,646	2.63
6. ประมง	1,596	64	1,660	0.16
7. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	28,094	16,468	44,562	4.40
8. อุตสาหกรรมสิ่งทอ	302	-	302	0.03
9. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	11,476	3,362	14,838	1.46
10. อุตสาหกรรมบันเทิงและการดนตรี	15	38	53	0.01
รวม	692,067	320,513	1,012,580	100.00
ร้อยละ	68.35	31.65	100.0	-

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคนอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

จากยอดรวมดังกล่าวข้างต้น มีนักศึกษาเทคโนโลยีบัณฑิตรวมอยู่ด้วย 9,471 คน ซึ่งผลิตโดยสถานศึกษาของรัฐเท่านั้น โดยจบสาขาอุตสาหกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ สาขาพาณิชยกรรมและบริหารธุรกิจ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาของอาชีวศึกษานั้นกระจายอยู่ทุกภาค โดยเฉพาะภาคที่มีการเจริญเติบโตสูงที่สุด แต่กลับมีผู้เรียนอาชีวศึกษาเพียงประมาณร้อยละ 2.4 เท่านั้น ภาคกลางและภาคเหนือมีรายได้ต่อหัวของประชาชนไม่ต่างกันมากนักแต่กลับมีผู้เรียนสายอาชีพเพียงร้อยละ 13.8 และ 13.3 ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 3 พื้นที่นี้เกือบจะไม่มีปัญหาเรื่องหาสถานที่ให้นักศึกษาฝึกงาน ขณะเดียวกันเมื่อมีผู้จบการศึกษาจาก 3 ภูมิภาคนี้จะไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการจ้างงาน เนื่องจากมีสถานประกอบการทั้งภาคการผลิตและภาคบริการที่หลากหลายอยู่เป็นจำนวนมาก ผิดกับภาคอีสานและภาคใต้ซึ่งมีผู้เรียนรวมกันถึงร้อยละ 35.7 และ 17.7 ตามลำดับ หรือประมาณร้อยละ 47.4 แต่กลับมีปัญหาระงอกหางานที่ฝึกงานให้กับผู้เรียนได้ค่อนข้างจำกัดเนื่องจากหลายจังหวัดในภูมิภาคทั้ง 2 ยังไม่มีการพัฒนาภาคการผลิตและภาคบริการจำนวนมากพอที่จะรองรับนักศึกษาฝึกงานได้อย่างมีคุณภาพ ทำให้คุณภาพทางด้านทักษะจากการปฏิบัติงานจริงด้อยตามไปด้วย

จากจำนวนนักศึกษามากกว่า 1 ล้านคน จะมีผู้จบ ปวช. ทั้งรัฐและเอกชนมากกว่า 2 แสนคน มีผู้ออกมาทำงานประมาณร้อยละ 30 หรือประมาณ 6 หมื่นคน ส่วนที่เหลือเลือกที่จะเรียนต่อในระดับ ปวส. จุดอ่อนของนักเรียนที่จบ ปวช. คือ จะมีข้อจำกัดในการหาสถานประกอบการรับเข้าทำงาน เนื่องจากยังไม่เป็น

“ผู้ใหญ่” และ/หรืออายุยังไม่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ คือ 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งติดข้อจำกัดด้านกฎหมายคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ที่จำกัดให้เด็กอายุ 15-18 ปี ต้องทำงานภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมายดังกล่าว ทำให้ผู้ประกอบการ เลือกที่จะรอให้ผู้จบเหล่านี้อายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ หรือเลือกที่จะจ้างผู้จบ ปวส. จะดีกว่า ทำให้วัตถุประสงค์ของการเรียนสายอาชีพ คือ เรียนไปทำงานไป ไม่เป็นภาระของผู้ปกครองต้องบิดเบือนไปไม่เป็นความจริง จนทำให้ผู้ปกครองต้องแบกภาระให้เรียนต่อไปอีกในระดับ ปวส.

ทางแก้ไขอาจจะมี 3 ทาง เพื่อให้เด็กตั้งแต่จบ ปวช. มีงานทำคือ

1. แก่กฎหมายให้รับเด็กนักเรียน ปวช. ที่จบอายุต่ำกว่า 18 ปีเข้าทำงานเต็มเวลาได้เช่นเดียวกับผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งน่าจะเป็นไปได้ยาก

2. การแก้ไขที่พอเป็นไปได้คือ ผู้ประกอบการรับเด็กกลุ่มที่อายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์เข้าทำงานในสถานประกอบการเสมือนเป็นลูกจ้างทดลองงานระหว่างนั้นจัดฝึกอบรมโดยให้เงินเดือนและที่พักจนอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ แล้วปรับเป็นพนักงานเต็มเวลาตามปกติ ซึ่งสามารถปฏิบัติงานได้ทันที เนื่องจากได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว (ตามกรอบของ Work Integrated Learning: WIL)

3. การแก้ไขทำได้โดย สอศ. และ/หรือ กรมพัฒนาฝีมือแรงงานจัดหลักสูตรระยะสั้นเตรียมเข้าทำงาน (ตามความต้องการของนายจ้าง โดยทำ MOU กับสถานประกอบการ) โดยผู้ต้องการใช้แรงงานเข้ามาร่วมมือกับทางราชการจัดทำหลักสูตร เมื่อจบหลักสูตร (ประมาณ 6-9 เดือน) ผู้จบจะมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ มีความพร้อม 100% ในการทำงานให้กับนายจ้างโดยไม่ต้องเสียเวลาไปฝึกซ้ำ

อย่างไรก็ตาม สถานประกอบการมักจะบ่นเสมอว่า คุณภาพของผู้จบการศึกษาสายอาชีพนั้นยังไม่ได้เท่าที่ควร (ดูได้จากคะแนน V-net) ขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ เรียนสายพาณิชยกรรมและการบัญชีมากเกินไป ไม่สนใจเรียนสายช่างอุตสาหกรรม เป็นต้น แนนอนผลที่ออกมาเช่นนี้ เพราะวาทุดิบที่เข้ามาศึกษา ปวช. ได้มาโดยไม่ได้รับการคัดเลือก (เพื่อให้เป้าหมายการเรียนสายอาชีพและสายสามัญให้ถึงเป้าหมาย 30:70) จึงทำให้ไม่ได้รับการคัดกรองที่ดีแต่แรก และเมื่อเข้าเรียนจะมีปัญหาขาดแคลนครูที่มีความสามารถหรือสมรรถนะสูง หลักสูตรการเรียนการสอนยังเป็นแบบเดิมๆ การเปลี่ยนแปลงเป็นหลักสูตรฐาน “สมรรถนะ” เป็นไปด้วยความเชื่องช้า และที่สำคัญคือ สถานที่ฝึกงานระหว่างศึกษามีความเหลื่อมล้ำมาก ระหว่างสถานศึกษาที่มีความเชื่อมโยง MOU กับภาคเอกชนกับสถานที่ฝึกงานของสถานศึกษา 3 ใน 4 (ของรัฐและเอกชนเกือบ 900 แห่ง) ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ มีเครื่องมืออุปกรณ์ฝึกงานที่ล้าสมัย ไม่ได้รับงบประมาณในการปรับเปลี่ยนเครื่องมือ อุปกรณ์ฝึกงานมากกว่า 10 ปี ครูอาจารย์สูงอายุและไม่ได้สร้างครูอาจารย์รุ่นใหม่เข้ามาทดแทน ขาดการให้ทุนการศึกษา และ/หรือการไปฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นที่เพียงพอในการไปยังประเทศที่มีวิทยาการสูงกว่าประเทศไทย เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพผู้จบการศึกษาที่นับวันจะตกต่ำลงยากที่จะเยียวยาให้กลับมามีเดิม

ข้อเท็จจริงที่สามารถปฏิเสธได้คือ ในปี 2562 สัดส่วนของ “ครู” ของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการสอน มีประมาณ 27,600 คน จากบุคลากรทั้งหมด 43,000 คน หรือร้อยละ 64.3 แกรับภาระการสอนนักเรียนทุกชั้นเรียนทุกระดับ 692,067 คน คิดเป็นครูต่อนักเรียน 1:25 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เหมาะสม คู่มือมาตรฐานแต่ถ้าวิเคราะห์ให้ลึกลงไปจะพบว่า มีข้าราชการครูที่มีความมั่นคงในอาชีพที่สุดประมาณ

ร้อยละ 50 เป็นลูกจ้างประจำ (เหลือน้อยมาร้อยละ 0.29) พนักงานราชการซึ่งมีความมั่นคงในครอบครัวต่ำกว่าร้อยละ 15.0 ลูกจ้างชั่วคราวและอื่นๆ ซึ่งไม่มีความมั่นคงในอาชีพมีถึงร้อยละ 34.7 เป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขกันไปโดยเฉพาะมิติเชิงคุณภาพหรือสมรรถนะของครูเกือบร้อยละ 35 ที่ไม่มีความมั่นคงในอาชีพอาจจะมีสมรรถนะไม่เพียงพอที่จะสอนให้เด็กมีคุณภาพตามต้องการได้

ปัญหาของอาชีวศึกษาเอกชน มีครูทำหน้าที่สอน 11,356 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 87.5 ของจำนวนบุคลากรทั้งหมด แบบรับภาระการสอนนักเรียนทุกชั้นเรียน 320,513 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนครูต่อนักเรียน 1:28 คน มีมาตรฐานต่ำกว่าวิทยาลัยของรัฐเพียงเล็กน้อย แต่คงไม่เสียหายเท่าใดนักเนื่องจากสอนนักศึกษาในสาขาช่างอุตสาหกรรมน้อยกว่าสถานศึกษาของรัฐเพียง 1 ใน 3 เท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าจำนวนครูทำหน้าที่สอนในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน “จำนวน” ไม่ใช่ปัญหา การที่เด็กจบการศึกษาที่มีคุณภาพไม่ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการจึงเป็นเรื่องของ “คุณภาพหรือสมรรถนะ” ของครูล้าสมัยหรือขาดทักษะไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี หลักสูตรและการเรียนการสอนล้าสมัยเช่นกัน จึงทำให้ผู้จบการศึกษาในทุกระดับมี “สมรรถนะ” ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานค่อนข้างมาก

ทำอย่างไรจึงจะหาโอกาสท่ามกลางวิกฤติในเรื่องงบประมาณที่ สอศ. มีค่อนข้างจำกัดและยิ่งสถาบันการศึกษามากกว่า 20 แห่ง ที่เปิดสอนในระดับเทคโนโลยีบัณฑิต (ทล.บ.) ยิ่งผูกงบประมาณเอาไว้กับการสอนระดับ ปวช. และ ปวส. การที่จะบริหารงบประมาณได้เองเพื่อดูแลครู/อาจารย์ที่สอนในระดับ ทล.บ. จึงเป็นไปได้ไม่ผลที่ตามมาคือไม่ว่าสถาบันการอาชีวศึกษาคิดอะไรขึ้นมา (ถึงแม้จะกำหนดเป็นยุทธศาสตร์แล้ว) ก็ตามยอมเป็นไปได้ยากที่จะได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรม ทล.บ. ให้มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล มีครูที่ได้รับการฝึกฝนทั้ง Reskill และ Up skill เพื่อให้ทันวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกที่ได้ทำการเปิดสอนสายวิชาชีพให้นักศึกษาแทบจะไม่มีโอกาสได้มีห้องบรรยายของตนเองแทบจะไม่มีห้องทดลองหรือห้องปฏิบัติการในสายอาชีพที่มีเครื่องมืออุปกรณ์ที่เป็นปัจจุบันทันสมัยสอดคล้องกับมาตรฐานระดับสากล ทำให้การสอนสายอาชีพที่ต้องมีการปฏิบัติครบทั้ง 3 H ต้องลดบทบาทส่วนของการทดลองปฏิบัติจริงไป ทำให้การสอน ทล.บ. ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากผู้มีภูมิหลังการศึกษา ปวส. และประสบการณ์ได้เข้าเรียน เช่น ภายใต้การดูแลของสถาบันอาชีวศึกษากรุงเทพมหานครคงไม่มีอะไรแตกต่างไปจาก ทล.บ. ที่จบจาก สอศ. กับมหาวิทยาลัยภายใต้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) นั้น ไม่มีความแตกต่างกัน ผู้จบ ทล.บ. จาก สอศ. อาจจะตอบสนองตลาดแรงงานได้น้อยกว่า ทล.บ. จากกระทรวง อว. จึงเป็นความอึดอัดใจของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งหลาย ที่มีความตั้งใจจะทำงานให้บัณฑิตมีคุณภาพสูงที่จะต้องดิ้นรนเพื่อยกระดับครูอาจารย์ รวมทั้งระดับที่ต่ำกว่า ทล.บ. คือ ปวส. ให้ได้ประโยชน์พร้อมกันไปด้วย

ที่จริงแล้วในช่วงเวลา 1-3 ปีที่ผ่านมา มีช่องทางเดินที่พอจะเห็นแสงสว่างที่ปลายท่อนคือ บังเอิญมีโครงการ BRI (Belt Road Initiatives) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งทางสถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร รับคำแนะนำจากสมเด็จพระมหาธีรราชมกุฎ (แห่งวัดไตรมิตรวิทยาราม วรวิหาร) ให้มีการประสานกับบริษัทตัวแทนของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสร้างเครือข่ายพันธมิตรเริ่มจากสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ภายใต้การนำของ ผอ.ชมพูนุช บัวบังศรี และนายกสภา

สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร เห็นพ้องกับโอกาสที่จะสรรหานักศึกษา ปวส. ของวิทยาลัยภายใต้การดูแลของสถาบันฯ ได้มีโอกาสไปเรียนเพิ่มเติมและฝึกงานที่สาธารณรัฐประชาชนจีน (ประเทศจีน) ซึ่งได้มีโอกาสทำ Memorandum of Understanding (MOU) ระหว่าง วิทยาลัยเทคนิคในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร และวิทยาลัยโพลีเทคนิคในหลายจังหวัดอยู่ในหลายมณฑลของจีนที่เปิดสอนสาขาที่ประเทศไทยสนใจ หลังจากลงนามแล้วก็มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนร่วมกันเมื่อเด็กนักเรียนระดับ ปวส. ของไทยได้ผ่านการอบรมและฝึกงานในจีนรวมเป็นเวลา 2 เทอมก่อนจบการศึกษา แล้วนักศึกษา ปวส. คนนั้นก็จะได้รับประกาศนียบัตร 2 ใบ (Co-certificate) ใบหนึ่งจากวิทยาลัยเทคนิคต้นสังกัด และวิทยาลัยโพลีเทคนิคของจีน ซึ่งเป็นคู่สัญญา เกือบ 2 ปีที่ผ่านมา สภาสถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้จัดส่งนักศึกษาในสังกัดไปฝึกงานในวิทยาลัยของจีนจำนวนมากกว่า 150 คนในสาขาวิชาชีพกระจายกันอยู่ในวิทยาลัยโพลีเทคนิคของจีนในหลายมณฑลที่เขาเปิดสอนอยู่และประเทศไทยเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กไทยโดยตรงทั้งนี้จีนได้ออกค่าใช้จ่ายที่อยู่ในจีน รวมทั้งเบี้ยเลี้ยงให้ทั้งหมดตลอดเวลาที่อยู่ในจีน รวมทั้งมีการจัด Partner หรือ Coach ประจำตัวนักเรียนไทยแต่ละคนเพื่อช่วยเป็นพี่เลี้ยงและฝึกฝนภาษาจีนให้ด้วย โดยคาดหวังว่าทุกคนที่กลับจากจีนจะผ่านการทดสอบภาษาจีนในระดับ 4 ผู้ปกครองของไทยเพียงแต่สนับสนุนค่าเครื่องบินไปกลับของบุตรหลานและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่นๆ อีกเล็กน้อยเท่านั้น

สิ่งที่ต้องชื่นชมสำหรับทุกวิทยาลัยที่ไทยทำ MOU กับ วิทยาลัยของประเทศจีนคือ เขามีห้องปฏิบัติการที่ทันสมัยระดับโลก และ/หรือระดับสากลอย่างเพียงพอให้นักศึกษา ปวส. ของไทยได้ฝึกฝนเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุด (ซึ่งประเทศไทยยังมีน้อยมากแม้แต่วิทยาลัยเทคนิคที่มีชื่อเสียงของไทยก็ตาม) จากการที่นักศึกษาได้สัมผัสการเรียนการสอนและหัดฝึกปฏิบัติการประกอบการเรียนการสอนที่ทันสมัยทำให้สภาสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อที่จะอาศัยช่วงที่ครูอาจารย์ไปเป็นพี่เลี้ยงให้กับนักศึกษาที่ไปฝึกอบรมและฝึกงานได้ขอให้ทางวิทยาลัยของประเทศจีนหลายแห่งที่มีครูอาชีวของไทยอยู่ที่นั่นอยู่แล้ว ได้มีโอกาสรับรู้และทักษะเพิ่มเติมไปพร้อมๆ กับเด็กนักศึกษาที่ฝึกงานอีกทั้งยังมีการเปิดฝึกอบรมให้เป็นพิเศษให้กับครูอาจารย์อีกด้วย

จะเห็นว่าที่เขียนมาถึงช่วงนี้ และในฐานะที่เป็นอุปนายกคนที่ 2 ของสภาสถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร มาหลายปีเห็นข้อจำกัดในเรื่องยกระดับสมรรถนะของครู/อาจารย์ที่สอนในระดับ ทล.บ. รวมไปถึงการเรียนการสอนในระดับ ปวช. ปวส. อีกด้วย การพึ่งพาประเทศจีนผ่านโครงการ BRI ของรัฐบาลจีนครั้งนี้ น่าจะเป็นโอกาสที่ไม่น่าจะยังยืน คงจะมีอยู่อีก 2 ถึง 3 ปีที่ทางประเทศจีนยังให้เปล่าแก่นักศึกษาและครู/อาจารย์ของไทยที่ไปฝึกงานอยู่ สิ่งที่ยากจะขอจากผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะ ผู้บริหารของ สอศ. (จากความคิดเห็นส่วนตัว) คือ ช่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ครู/อาจารย์ และฝ่ายบริหารที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสะดวกพอสมควรในการขอลาเพื่อไปฝึกอบรมและ/หรือไปอยู่เป็นพี่เลี้ยงให้กับนักศึกษาจำนวนมากของไทยในช่วงเวลา 1-2 ปีที่เหลือ เพื่อการอาชีวศึกษาของไทยจะได้รับโอกาสในการยกระดับนักศึกษาที่จบการศึกษาและครู/อาจารย์เท่าที่ทำได้ โดยอาจจะไม่จำเป็นต้องสังกัดอยู่กับสภาสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร เท่านั้น แต่ยังมีนักศึกษา ปวส. นับแสนคน/อาจารย์นับพันคน กระจายกันอยู่ทั่วภูมิภาคของไทยที่มีสภาสถาบันการอาชีวศึกษาฯ ควรจะได้รับโอกาสเช่นเดียวกับ

นักศึกษา ปวส. และครู/อาจารย์ ระดับ ปวส. และระดับปริญญาตรี เทคโนโลยีบัณฑิตของสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร โดยอยากให้พิจารณาผลประโยชน์ที่จะตกแก่นักศึกษาอาชีวศึกษาของไทยเป็นสำคัญ โดยใช้งบประมาณของไทยที่สนับสนุนโครงการความร่วมมือภายใต้ BRI ของประเทศจีนจำนวนน้อยมาก

ในโอกาสที่ประเทศไทยกำลังสนับสนุนโครงการการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในเขต 3 จังหวัด คือ ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา ตามยุทธศาสตร์การพัฒนา EEC ต้องการกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อทำงานใน 10 อุตสาหกรรม S-curve เช่นคนทำงานที่เกี่ยวข้องกับรถไฟความเร็วสูง และสนามบินและท่าเรือจำนวนหลายแสนคนในช่วง 5 ปีข้างหน้า โดยบุคลากรในระดับอาชีวศึกษาเป็นจำนวนนับแสนคน เพื่อตอบสนองความต้องการของ EEC ดังกล่าว ซึ่งนับเป็นโอกาสที่ดีที่สุดของการอาชีวศึกษาของไทยอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่เคยประสบผลสำเร็จในการสนับสนุนการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกสำเร็จจนจังหวัดชลบุรีและระยองมีรายได้ต่อหัวต่อคนสูงเทียบเท่าหรือสูงกว่าจังหวัดกรุงเทพมหานคร (ซึ่งถือว่ามียาได้เข้าข่ายจังหวัดพัฒนาแล้ว)

จากประสบการณ์ในอดีตสามารถนำมาปรับใช้กับการอาชีวศึกษาอีกครั้งในการเสริมพลังเพื่อพัฒนาโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) แต่สถานศึกษาในพื้นที่พัฒนาอาจจะไม่เพียงพอ จากการศึกษาของหน่วยงาน กรศ. พบว่า จะมีผู้จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาจากในพื้นที่ 3 จังหวัดเป้าหมายอาจจะตอบสนองตลาดแรงงานในช่วง 10 ปี ข้างหน้าได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น จำเป็นจะต้องอาศัยสถาบันการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในสาขาที่ตลาดต้องการ จากพื้นที่ใกล้เคียง เช่น กรุงเทพมหานคร และจากภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ จึงนับได้ว่าการอาชีวศึกษา จะมีโอกาสกลับมาช่วย “สร้างชาติ” ได้อีกครั้งหนึ่ง

ท้ายที่สุดถ้าจะให้การอาชีวศึกษาได้มีโอกาสกลับมาช่วย “สร้างชาติ” ได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมเป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) จะต้องให้น้ำหนักของการกำหนดนโยบายด้านการอาชีวศึกษาให้สามารถแก้ปัญหาที่สะสมมาในอดีตให้หมดไปหรือเหลือน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องแก้ปัญหานักเรียน ม.3 เลือกเรียนสายอาชีพน้อยและปัญหาด้าน “คุณภาพ” ผู้จบการศึกษาที่เรื้อรังมานานนับสิบๆ ปีให้ฟื้นตัวอย่างรวดเร็วด้วยการยกเครื่องการอาชีวศึกษาครั้งใหญ่ ด้วยการพัฒนาสมรรถนะของครู/อาจารย์ ปฏิรูปการเรียนการสอนโดยเน้น STEAM EDUCATION ไปพร้อมๆ กับการยึดแนวทาง 21st Century Skills ปรับปรุงห้องปฏิบัติการให้สมบูรณ์ทันสมัยโดยเร็ว (โดยช่วงสั้น ๆ นี้ก็ใช้ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศจีนภายใต้โครงการ BRI ไปพลางก่อน) และจะต้องยึดแนวทางการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบตามหน้าที่ (Accountability and responsibility) ต่อคุณภาพการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ครู ผู้อำนวยการ สถานศึกษา และผู้บริหารทุกระดับของ สอศ. และกระทรวง ศธ. ถ้าจำนวนเด็กนักเรียนเก่ง ๆ มาเข้าเรียนอาชีวศึกษาไม่เข้าเป้าและ “คุณภาพหรือสมรรถนะ” ของนักเรียนอาชีวศึกษาไม่สามารถเพิ่มขึ้นเป็นที่พอใจของผู้ประกอบการ หรือตลาดแรงงานก็จะทำให้ “อาชีวศึกษา” คงจะไม่สามารถช่วย “สร้างชาติไทย” ได้เท่าที่คาดหวังเอาไว้ถึงจุดนั้นแล้วใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ